

SAPIEGŲ RŪMŲ ANSAMBLIO VILNIAUS ANTAKALNYJE STRUKTŪRA INVENTORIUOSE IR 2010 m.

Evaldas Purlys

UAB PROJEKTAVIMO IR

RESTAURAVIMO INSTITUTAS

Universiteto g. 4, Vilnius

evaldas@pri.lt

Sapiegų rūmų ir parko ansamblis Vilniuje – vienintelis baroko laikotarpio rūmų ir parko ansamblis, išlaikęs didžiąją dalį ansamblio architektūros komponentų, nedaug vėlesniais statiniais pažeistą rūmų kiemo ir parko teritoriją. Mūsų dienas pasiekė didžioji dalis svarbiausių šio ansamblio komponentų – parką ir rūmų kiemą ribojusios sienos ar jų liekanos, abeji vartai ansamblio kompozicijos išilginėje ašyje (tarp Antakalnio gatvės ir rūmų pagrindinio portalo), dar įžiūrimas parko išplanavimas. Į rūmų kiemą buvo įvažiuojama per iki šiol tebestovinčius vartus iš Leono Sapiegos gatvės. Su rūmais susiję fragmentai iš visų inventorių publikuoti 2009 m. originalo ir lietuvių kalbomis¹, atkurti ir grafiškai pavaizduoti inventorių sudarytojų maršrutai rūmuose. Dabar publikuojami anksčiau neskelbti kitų ansamblio statinių architektūrą apibūdinantys fragmentai iš tų pačių Sapiegų rūmų ir parko ansamblio inventorių. Kartu bandoma pažiūrėti į ansamblį ir jo statinius šiandien, palyginti šiandien matomą vaizdą su tuo, ką užfiksavo inventorių sudarytojai.

Per 200 metų po Sapiegų pasitraukimo iš Antakalnio pasikeitė parko želdinių architektūra, nugriauti ūkinio kiemo pastatai, dalis parko sienų, tačiau labiausiai pasikeitė ansamblio apylinkės – miškus pakeitė užstatyti kvartalai, vizualinį, kompozicinį parko ryšį su bažnyčia nutraukė XIX a. pabaigoje pastatytas ligoninės pastatas. Čia publikuojami ansamblio statinių aprašymai 1718 m., 1795 m., 1808 m. ir 1829 m. inventoriuose, 1795 m. rugsėjo 8 d. išlaidų po rusų kariuomenės dalinio stovėjimo Sapiegų rūmuose Kosciuškos sukilimo metu ataskaitoje ir anotacijoje apie rusų karių padarytą žalą² iliustruoja išlikusių statinių architektūros ir dekorų pasikeitimus, nusako išnykusius ansamblio elementus.

ĮVYKIAI IR STATYBOS

SAPIEGŲ ANSAMBLIJE XVIII–XIX a.

Sapiegų rūmų ir parko ansamblis intensyviausiai buvo statomas 1689–1692 m. Kazimiero Jono Sapiegos (1642–

¹ Rūta Janonienė, Evaldas Purlys, „Sapiegų rūmų Antakalnyje inventoriai“, in: *Acta Academiae Artium Vilnensis*, Vilnius, 2009, t. 55: *Lietuvos dvarai: Kultūros paveldo tyrinėjimai*, sudarė Algė Andriulytė, Rasa Butvilaitė, p. 233–263.

² Adnotacya poczynionych przez Woysko Rossyiskie Czasu Rewolucyi, y Konsystencyi 140 Osob Żolnierzy w Pałacu Antokolskim Szkód, in: *Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius* (toliau – VUB RS), f. 4, A-1327, l. 1.